

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У ВИХОВАННІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

А. Б. Пислар

Херсонський державний університет

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні мета виховання учнівської молоді є пріоритетною. Педагоги і вихователі потребують достовірної психолого-педагогічної інформації про особистість кожного учня, про кожен учнівський колектив. Актуальність порушеної проблеми очевидна, оскільки для створення життєтворчого навчального середовища сучасному педагогічному колективу необхідно вирішувати проблеми духовної, організаційної, навчальної взаємодії з учнями, розуміючи приховані мотиви і мотиви поведінки, читаючи по зовнішньому вигляду і вчинках внутрішній стан. Для цього нам потрібно опанувати знання особистісних характеристик кожного учня, так і оволодіти методами їх вивчення, мати сформовану систему діагностики знань і вмінь. Вивчення особистості кожного учня, особливостей учнівського колективу має бути ґрунтовно відпрацьоване на практиці; кожен педагог повинен володіти технологією вивчення психофізіологічних, психічних, особистісних особливостей учня, технологією вивчення учнівського колективу.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Вітчизняні і зарубіжні вчені здійснили ґрунтовний аналіз педагогічної діагностики, як-то: обґрунтовано зміст і особливості педагогічної діагностики, визначено її стадії та методологію (А. Белкін, Б. Бітінас, М. Левіна, І. Лернер та ін.); визначено методики педагогічної діагностики (К. Інгенкамп, К. Клауер та ін.); розроблено систему підготовки майбутніх вчителів до діагностичної діяльності (О. Абдулліна, Н. Бордовська, О. Гребенюк, А. Григор'єв, В. Завіна, В. Бондар, І. Зязюн, Г. Тарасенко, Л. Хоружа та ін.). В останні роки

значна кількість досліджень присвячена розробці окремих напрямів діагностичної діяльності (І. Житко, М. Захарійчук, Л. Кравченко та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Діагностика (в перекладі з грецької «здатність розпізнавати») – це процес постановки «діагнозу», тобто встановлення рівня розвитку суб'єкта діагностики. Психолого-педагогічна діагностика – це педагогічна діяльність, спрямована на вивчення і пізнання стану об'єктів (суб'єктів) виховання з метою співробітництва з ними і управління процесом виховання.

Особистість – стійка система соціально і професійно значущих рис, якостей, придбаних людиною в діяльності і спілкуванні. Основними характеристиками особистості є спрямованість (стійка, домінуюча, переважаюча система потреб, відношень, мотивів, ціннісних орієнтацій, настановлень, переконань, самосвідомості); соціальний досвід (знання, вміння, навички); пізнавальні процеси (увага, сприйняття, пам'ять, мислення, уява); емоційно-вольова сфера, індивідуально-психологічні особливості (темперамент, здатності, характер) [2, с. 5–6].

На підставі вивченого матеріалу можна зробити такі висновки, що психолого-педагогічна діагностика – це поглиблений і всебічний аналіз особистості дитини, спрямований на виявлення притаманних їй позитивних сторін і недоліків, їх причин, а також на вирішення практичних завдань: гармонізацію розвитку особистості та підвищення ефективності цілісного педагогічного процесу. Таке розуміння психолого-педагогічної діагностики по-перше, означає не змішування діагностичних функцій педагогів і психологів, а їх функціональну взаємодію, по-друге, збагачує взаємодоповненням методів знання про дитину, її мікросоціум і педагогічний процес; по-третє, спирається на позитивне в особистості дитини; по-четверте, розкриває не тільки недоліки, але і їх причини, по-п'яте, має значення не тільки для підвищення якості педагогічного процесу, а й головне, чому він слугує, – гармонізації розвитку особистості дитини. Нарешті, слід зазначити, що психолого-педагогічна діагностика при правильній її організації

допомагає оцінювати рівень розвитку, навченості та вихованості дитини в залежності від якості сімейного виховання та навчально-виховного процесу, характеру особистісного впливу виховного мікросоціуму [6, с. 72].

Психолого-педагогічна діагностика як самостійна галузь педагогічної діяльності педагога-вихователя дає змогу об'єктивно оцінити характер і особливості виховного процесу як процесу взаємодії і взаємозмінювання вихователя і вихованця. Діагностика пов'язана з визначенням шляхів досягнення виховної мети; діагностика розгорнута в часі і відстежує виховний процес як перехід з однієї виховної ситуації в іншу, виділяючи при цьому цикли реалізації виховної мети і завдань. Діагностика у виховних технологіях виступає як індикатор і як метод виховання.

Головні завдання психолого-педагогічної діагностики: отримати повну інформацію, необхідну для постановки діагнозу і забезпечити кваліфіковану реалізацію наступних етапів (підетапів); уточнити соціально-педагогічні проблеми клієнта; підготувати необхідну інформацію для прогностичної діяльності в кожній ситуації.

Постановка соціально-педагогічного діагнозу неможлива без опори на теоретичні уявлення, про той чи інший досліджуваний феномен. У технології психолого-педагогічної діагностики виділяють ряд процедурних етапів: знайомство з учнем, визначення завдань, виділення складу ситуацій, що діагностуються, параметрів цієї ситуації, вибір основних показників або критеріїв; вимір і аналіз показників; формулювання висновків діагнозу [1].

Узагальнюючи дані, отриманні за рахунок детального огляду науково-теоретичної літератури з проблем психолого-педагогічної діагностики, як базового етапу в роботі соціального педагога можна констатувати, що педагогу, вихователю і психологу, доводиться користуватися різними видами діагностики, пристосовуючи їх до власної мети задля досягнення об'єктивного та вірного результату соціально-педагогічних досліджень.

Психологічне вивчення особистості учня та учнівських колективів має бути всебічним і охоплювати всі сфери психічного розвитку учня та динаміку

розвитку колективу. Вивчення індивідуальних рис особистості має здійснюватися з урахуванням вікових особливостей, зокрема, в експериментальні завдання повинні включатися вимоги до учнів кожної вікової групи у доступній формі. Дослідження психічного розвитку, як правило, мають проводитися у природних умовах навчально-виховного процесу. Тільки в деяких випадках можна використовувати лабораторні методи психодіагностики. Діагностика повинна охопити всіх учасників педагогічного процесу без винятку і проводитися систематично шляхом проведення діагностичних зрізів у запланованому терміні по кожному параметру психічного розвитку [5].

Прикладом може слугувати, дослідження курсантської групи І. Поповичем. Дослідник зазначає, що спрямованість, потреби, мотиви, мотивація, настанови, норми та ціннісні орієнтації не тільки є її динамічною частиною, а й детермінують регулятивну функцію поведінки [3]. Зокрема, І. Попович, провівши вивчення певної педагогічної проблеми за допомогою діагностики, дає її вирішення за допомогою комплексу психолого-педагогічних методів: «... надання практичної допомоги курсантам з метою формування стійкої громадянської орієнтації, розширення їхнього світогляду, вміння спілкуватися з різними категоріями людей; використання дисциплінарного та морального впливу, тобто поєднання заохочень і покарань; прищеплення курсантам шляхом диференційованого підходу високих професійних, фізичних, морально-етичних, естетичних та загальнолюдських якостей; проведення додаткових занять, рольових ігор, тренінгів згідно з завданнями навчально-виховного процесу; вивчення соціально-психологічного клімату і надання рекомендацій щодо його корекції та покращення; вивчення психологічної сумісності й готовності групи курсантів до спільної навчально-професійної діяльності; врахування психологічної сумісності в ході організації процесу наставництва; відання переваги груповим виховним заходам над індивідуальними з метою ефективного формування емпатійних, ідентифікаційних та рефлексивних

процесів у групі» [4, с. 208]. Звідси, можна зробити узагальнення, що без психологічно-педагогічної діагностики ми не можемо побудувати ефективну систему виховання, а також визначити впливи її на особистість учня в у колективі.

Висновки. Основною метою педагогічної діагностики є вивчення особистості учня, що дозволяє контролювати хід і темп їхнього психічного розвитку, виявляти їхні індивідуальні й потенційні можливості, особливості учнівських колективів для виявлення у них загальних і функціональних затримок, труднощів психічного, трудового й етичного розвитку і таким чином науково обґрунтовано керувати навчально-виховним процесом. Психолого-педагогічна діагностика є провідною складовою професійної діяльності, обов'язковою функцією роботи педагога, вихователя і психолога, яка має на меті її діагностичний супровід.

Література:

1. Блинова О. Є. Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: монографія. Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський, 2018. С. 6–29.
2. Зеер Э Ф., Карпова Г. А. Педагогическая диагностика личности учащегося СПТУ: учеб. пособие. Свердлов. инж.-пед. ин-т. Свердловск, 1989. 88 с.
3. Попович І. С. Соціальні очікування особистості як регулятор соціально-психологічної реальності. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Інституту психол. імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 1. Вип. 44. К. : Фенікс, 2016. С. 138–143.
4. Попович І. С. Феномен ціннісно-орієнтаційної єдності в групі курсантів. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. К. 2002. Т. IV. Ч. 5. С. 203–209.
5. Практикум з педагогіки: навч. посіб. За заг. ред. О. А. Дубасенюк та А. В. Іванченка. К., 1996. С. 367–381.
6. Сонин В. А. Психодиагностическое познание профессиональной деятельности: учеб. пособ. СПб.: Речь, 2004. 408 с.